

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЕРГОТЕРАПІЇ У ФРАНЦІЇ

Мирослава ДАНИЛЕВИЧ, Ольга РОМАНЧУК,

Ростислав КОВАЛЬ, Базиляк Наталія,

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського (м. Львів, Україна)

HISTORICAL ASPECTS OF OCCUPATIONAL THERAPY DEVELOPMENT IN FRANCE

Myroslava DANYLEVYCH, Olha ROMANCHUK,

Rostyslav KOVAL, Bazyliak Nataliia

Lviv State University of Physical Culture

named after Ivan Boberskyi (Lviv, Ukraine)

ORCID 0000-0002-1285-392X; Scopus ID: 5670732800

ORCID 0000-0001-8215-9741; Scopus ID: 57188569190

ORCID 0000-0001-9284-7505; ORCID 0000-0002-9475-1213

Данилевич М. В., Романчук О. В., Коваль Р. С., Базиляк Н. О. Исторические аспекты развития эрготерапии во Франции. **Цель исследования.** В статье кратко описаны основные этапы истории развития эрготерапии / оккупационной терапии во Франции. **Методы исследования:** исторический, сопоставительный и описательный. **Научная новизна.** Сделана попытка рассмотреть исторические аспекты становления этой отрасли на основе изучения и анализа значительного количества работ ведущих французских специалистов, которые до сих пор не были привлеченными отечественными учеными. **Выводы.** Толкование понятий "эрготерапия" и "эрготерапевт" менялись и расширялись вместе с развитием отрасли. Интенсивное развитие эрготерапии во Франции происходило в XX веке. В это время были созданы первые специализированные учреждения с целью подготовки профессиональных эрготерапевтов, разработаны официальные образовательные программы и стандарты. В конце XX века наблюдаем создание сети ассоциаций, союзов и объединений в эрготерапии с целью оптимизации и улучшения ее средств и методов, защиты профессиональных прав и обязанностей эрготерапевтов, улучшение возможностей подготовки кадров отрасли.

Ключевые слова: эрготерапия / оккупационная терапия, эрготерапевт, реабилитация, отрасль, история, развитие, Франция.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Ерготерапія – це найважливіша складова частина медичної і соціальної реабілітації, яка використовує сукупність засобів, форм і методів педагогіки, психології, лікувальної фізичної культури, оздоровчої фізичної культури і спорту, масажу, природних і преформованих факторів природи¹.

Активний розвиток ерготерапії / окупаційної терапії у Франції розпочався ще з середини XX століття, у той час, коли в Україні лише декілька років тому на законодавчому рівні визначено такі поняття як "лікар фізичної та реабілітаційної медицини", "фізичний терапевт", "ерготерапевт", і розпочато підготовку фахівців за спеціальністю "фізична терапія, ерготерапія". Саме тому вивчення історії розвитку цієї галузі у Франції сприятиме ознайомленню вітчизняних спеціалістів з досвідом та системою підготовки кадрів,

основними теоретичними і практичними проблемами у цій сфері. Необхідність запозичення досвіду зумовлена багатьма об'єктивними факторами, серед котрих, у першу чергу, виділяємо необхідність надання кваліфікованої допомоги захисникам нашої держави, постраждалим унаслідок збройного конфлікту на сході України, який від 2014 року привів до появи значної кількості людей з інвалідністю. Вони потребують застосування комплексної медичної, соціальної, психологічної та інших видів реабілітації й функціонального відновлення із використанням методів та засобів фізичної терапії, ерготерапії, кінезітерапії, лікувальної фізичної культури з метою повернення до нормальних умов повсякденного життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню історичних аспектів розвитку та формування ерготерапії / окупаційної терапії у Франції присвячені праці французьких (Pierquin² L., Bourrellis³ C., Charret^{4,5} L., Colvez⁶ A.,

¹ Mazepa M. "Suchasna paradigma ergoterapii" [Modern paradigm of occupational therapy], *Visnyk Prykarpatskogo universytetu. Seriya: Fizychna kultura* [Bulletin of the Carpathian University. Series: Physical Education], 2017, N 25–26, P. 174–180 [in Ukrainian].

² Pierquin L., Roux-Lejeune J., Farcy P. "Les ergothérapeutes: situation et formation professionnelle" [Occupational therapists: state and professional education], *Europa Medicophysica* [The Europe Medphysic], 1972, Vol. 8, N°3, P. 65–78 [in French].

³ Bourrellis C. "Développement de l'ergothérapie en France: de 1780 à 1998 ou des précurseurs aux écrits professionnels d'aujourd'hui" [Development of occupational therapy in France: from 1780 till 1998 or precursors of professional papers nowadays], *ErgOTHérapies* [The Ergotherapies], March 2006, N°21, P. 33–40 [in French].

⁴ Charret L., Thiébaud S. S. "Histoire, fondements et enjeux actuels de l'ergothérapie" [History, foundations and actual challenges of occupational therapy], *Contraste* [The contrast], 2017(1), N°45, P. 17–36, doi: 10.3917/cont.045.0017 [in French].

⁵ Charret L. "L'émergence du métier d'ergothérapeute en France" [Origins of occupational therapist profession in France], *ErgOTHérapies* [The Ergotherapies], April 2015, N°57, P. 61–65 [in French].

⁶ Colvez A., Blanchard N., Richard C. "État des lieux de l'ergothérapie et du métier d'ergothérapeute en France. Analyse des représentations socioprofessionnelles des ergothérapeutes et réflexions pour l'avenir du métier" [Status of occupational therapy and of occupational therapist profession in France. Analysis of social and professional representation of occupational therapists and reflections on its future], *ErgOTHérapies* [The Ergotherapies], December 2013, N°48, P. 37–46 [in French].

Delaisse⁷ A.-C., André⁸ J.-M., Gable⁹ G.) та українських (Мазепа¹⁰ М., Данилевич¹¹ М.) учених.

Мета статті полягає у дослідженні історії розвитку ерготерапії / окупаційної терапії у Франції. Основними **методами** будуть історичний, описовий, порівняльний. **Актуальність** нашої праці зумовлена тим, що історія ерготерапії у Франції не є достатньо висвітленою в наукових розвідках, тому ця робота покликана усунути дану лакуну. **Наукова новизна** статті полягає у тому, що задекларована мета дослідження буде реалізована на основі вивчення та аналізу значної кількості праць провідних французьких фахівців, котрі до сьогодні не були залученими вітчизняними науковцями в якості джерельної бази для власних наукових розвідок. Уперше історія розвитку ерготерапії / окупаційної терапії у Франції буде представлена в Україні.

Результати дослідження. Спочатку розглянемо визначення терміну «ergothérapie» (f) у французькій мові. Зазначимо, що Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales зазначає 1913 рік як дату його фіксації¹². Однак, словник "Le Petit Robert" (2012) подає 1911 рік. Термін утворено від грецьких слів "έργο" – "праця" та "θεραπεία" – "терапія". Його трактують як "реабілітаційне лікування, що має на меті зберегти автономію людей з інвалідністю (тимчасовою або ж остаточною) адаптивними видами діяльності"¹³. Використання терміна "ерготерапія" зафіксовано італійським лікарем Marco Levi Bianchini з 1904 року у періодичному виданні школи неврології у госпіталі Salpêtrière (Париж). Там же з'являється інша стаття у 1907 році, де цей термін використано лікарем Marie. У двох перелічених публікаціях "ерготерапія" – це лікування за допомогою праці (travail) та, особливо, сільськогосподарських робіт (travail agricole)¹⁴. Лікар Marie у Франції говорить про роботу-лікування (travail-traitement), згодом про роботу-продуктивність (travail-rendement), яка підводить до останнього етапу в ерготерапії, яким буде соціальна

реадаптація (réadaptation sociale) хворого¹⁵.

Одним з основоположників галузі був відомий французький психіатр Philippe Pinel (1745–1826). Він запропонував можливість повернення психічно хворих людей до нормального життя за допомогою виконання певного трудового завдання¹⁶. Разом з англійцем William Tuke у 1809 році вони першими зацікавились реабілітацією із використанням ігрових та прикладних видів активності. Вони відзначали вагомим покращенням стану здоров'я бідних пацієнтів, котрі повинні були продовжувати працювати, щоб прохарчуватися, на протизагаду погіршенню стану здоров'я більш заможних пацієнтів, котрі не працювали¹⁷. Їхні дослідження у 1900 роках вплинули на американських лікарів J. Hall, A. Meyer, W. Rush Danton, котрі розглядали активність як терапевтичний засіб¹⁸.

Перша світова війна надала поштовх розвитку нових технік лікування фізичних дисфункцій. У 1917 році доктор Pierre Kouindjy (1862–1928) у паризькому госпіталі Salpêtrière відкрив службу з функціональної реабілітації (rééducation fonctionnelle) за допомогою праці для осіб, котрі отримали травми внаслідок воєнних дій¹⁹. Французький фізіотерапевт та радіолог Jean Bergonié (1857–1925) того ж року запропонував використання фізичної праці (activités manuelles) та сільськогосподарських робіт (travaux agricoles) для реабілітації поранених солдатів²⁰.

У період Другої світової війни ерготерапія починає відігравати все більшу роль у Франції. У цей час окупаційні терапевти (occupational therapists) союзників стають, фактично, наставниками французьких ерготерапевтів²¹. Роль медицини у вирішенні проблем інвалідизації набуває більшої ваги, що зумовило виникнення парамедичних професій. Таким чином, у Франції ерготерапія зароджується у медичній галузі, а саме у реабілітації. Багато французьких ерготерапевтів пропонували власне визначення своєї професії, зосереджуючи увагу на "швидше реадаптації, аніж реабілітації" (réadaptation

⁷ Delaisse A.-C. D'un bout à l'autre de l'Atlantique, une histoire d'ergothérapeutes. Les héritages du passé de la profession dans les pratiques françaises et américaines actuelles [On both sides of the Atlantic Ocean, history of occupational therapists. Heritage of the past of profession in modern French and American practices], Mémoire en vue de l'obtention du Diplôme d'État d'Ergothérapeute. 2017, 122 p. [in French].

⁸ André J.-M., Xénard J., Meyer C. De l'institut de réhabilitation des diminués physiques à l'institut régional de réadaptation. Cinquante ans de médecine physique et de réadaptation 1954–2004 [From the institute of rehabilitation for physically handicapped people to regional institute of rehabilitation. 50 years of physical and rehabilitation medicine 1954–2004], Nancy, 2004, 158 p. [in French].

⁹ Gable G. Historique de l'ergothérapie [History of occupational therapy], URL: www.ergo.citipro.fr/modules/quitodocs/action.php?iddoc=174&repertoire=0&action=voir (application date 20 December 2019) [in French].

¹⁰ Mazepa M. A., Vovkanych A. S., Tyravska O. I., Tymruk-Skoropad K. A., Tsizh L. M. "Zarubiznyi dosvid vykladannia ergoterapii" [Foreign experience of teaching occupational therapy], *Visnyk Zaporizkogo natsionalnogo universytetu. Fizychnye vykhovannia ta sport* [Bulletin of Zaporizhzhya National University. Physical education and sports], 2017, N 1, P. 136–144 [in Ukrainian].

¹¹ Danylevych M. V., Romanchuk O. V., Koval R. S., Bazyliak N. O. "Istorychni aspekty rozvytku fizychnoi ta reabilitatsiinoi medycyny u Francii" [Historical aspects of development of physical and rehabilitation medicine in France], *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*, N VII (32), Issue 192, 2019, P. 35–38, <https://doi.org/10.31174/SEND-HS2019-192VII32-08> [in Ukrainian].

¹² Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales [National Centre of Textual and Lexical Resources], URL: www.cnrtl.fr (application date 10 December 2019), title from screen [in French].

¹³ Le Petit Robert de la langue française 2012 [Le Petit Robert of French Language], Dictionnaire multimedia, CD-ROM PC [in French].

¹⁴ Delaisse A.-C. D'un bout à l'autre de l'Atlantique, une histoire ..., op. cit.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Mazepa M. A., Vovkanych A. S., Tyravska O. I., Tymruk-Skoropad K. A., Tsizh L. M. Zarubiznyi dosvid vykladannia ergoterapii ..., op. cit., P. 136–144 [in Ukrainian].

¹⁷ Betteger P. La créativité et la norme: des éléments clés de la pratique professionnelle des ergothérapeutes [Creativity and norm: key elements of professional practice of occupational therapists], Mémoire d'initiation à la recherche, Institut de formation en ergothérapie, Lorraine Champagne-Ardenne, Mai 2015, 51 p. [in French].

¹⁸ Delaisse A.-C. D'un bout à l'autre de l'Atlantique, une histoire ..., op. cit.

¹⁹ Gable G. Historique de l'ergothérapie ..., op. cit.

²⁰ Delaisse A.-C. D'un bout à l'autre de l'Atlantique, une histoire ..., op. cit.

²¹ Adenot Gaume P. Et si l'ergothérapie se faisait savoir. Promotion de l'ergothérapie contemporaine en France [If occupational therapy shows itself; Promotion of modern occupational therapy in France]. Mémoire en vue de l'obtention du diplôme Cadre de santé, 2013, 103 p. [in French].

plutôt que la rééducation). "Реадаптація" (réadaptation) охоплює відновлення функцій людини (rééducation des fonctions), тут йдеться про соціальну реабілітацію (réinsertion sociale) та її професійну чи навчальну перекваліфікацію (reclassement professionnel ou scolaire). Робота ерготерапевтів спрямована на пошук можливостей обмеження випадків, які приводять до інвалідності / неповносправності (situations de handicap) у житті пацієнтів. Відповідно, використання терміну "реадаптація" (réadaptation) демонструє бажання ерготерапевтів вийти з механістичної парадигми (paradigme mécaniste), щоб наблизитися до реального життя пацієнта²².

У 1951 році з ініціативи Jacques Parisot в Нансі (Франція) створено тристоронню комісію, куди увійшли представники медичного факультету (Faculté de Médecine), регіональної каси соціального захисту (caisse régionale de sécurité sociale) та регіонального госпітального центру (centre hospitalier régional). Наслідком її діяльності стало заснування у 1954 році Регіонального Інституту Реабілітації (Institut Régional de Réadaptation) хворих різного віку з різноманітними патологіями^{23, 24}. З 1953 року за ініціативою медиків, котрі відвідали США, Канаду та Великобританію, створюються перші школи ерготерапії в Парижі, потім у Нансі (1954) та у Ліоні (1965). У 1954 році розпочинається підготовка фахівців з ерготерапії. Навчання триває 2 роки і завершується отриманням Приватного Диплому Ерготерапевта (Diplôme Privé d'Ergothérapie). Програма розроблена відповідно до принципів, які сформульовані Світовою асоціацією ерготерапії²⁵. У навчальних програмах 1956 року ерготерапію визначають як будь-яку фізичну чи розважальну діяльність, призначену лікарем з терапевтичною метою²⁶.

Від 1950-х до 1970-х років французькі ерготерапевти працювали у великих виробничих майстернях (vastes ateliers) незалежно від того, чи це були центри функціональної реабілітації для дорослого населення з різного роду травмами, чи центри для дітей з церебральним паралічем або поліомієлітом, чи психіатричні госпіталі. Ерготерапевтичні заняття були спрямованими на реабілітацію та відновлення пацієнтів за допомогою творчих видів діяльності з метою покращення їхньої функціональної незалежності у щоденному житті²⁷. Для Louis Pierquin та Andrée Roche ерготерапія полягала у лікуванні працею, яка індивідуально підбиралася у відповідності до природи уражень. Ерготерапія була націленою на виправлення рухових вад, фізичну та інтелектуальну підготовку до конкретних видів робіт. Її метою був розвиток у пацієнтів координації, чутливості, вправності,

спритності. У Франції підготовка ерготерапевтів включала два навчальні блоки – з однієї сторони, технічні знання для ремісництва (connaissances techniques d'artisanat), з іншої – теоретичні знання з фізичної терапії (connaissances théoriques en médecine physique) та психіатрії²⁸. Державний диплом ерготерапевта створений декретом від 6 листопада 1970 року, а перша офіційна освітня програма – у 1971 році²⁹. Того ж 1971 року створена школа у Монпельє, у 1972 році – в Ренн та Берк-сюр-Мер, у 1973 році – у Кретей, у 1974 році – у Бордо³⁰.

У 1980 роках уточнено базовий термінологічний апарат галузі та запропоновано таке визначення ерготерапії – це метод лікування окремих фізичних або психічних уражень, який визначає лікар і котрий виконують кваліфіковані спеціалісти, використовуючи працю або інший вид зайнятості з метою виправити функціональні порушення. Ерготерапевт також повинен взяти до уваги думку та побажання пацієнта, щоб забезпечити необхідну участь (indispensable participation) та не "зіпсувати" (fausser) активність. Однак фахівець повинен перш за все дотримуватись терапевтичної цілі. Значимо також, що, наприклад, для доктора Louis Pierquin ерготерапевт був допоміжним медичним персоналом (auxiliaire médical), котрий повинен здійснювати лікування хворого під керівництвом лікаря³¹. У Франції завдання, котрі виконували ерготерапевти, часто були сферою діяльності інших груп спеціалістів, зокрема, медичних сестер (infirmières) та кінезітерапевтів (kinésithérapeutes). Видається, що "спеціалізацією" ерготерапевта тоді були функціональні порушення верхніх кінцівок, у той час, коли кінезітерапевт був фахівцем з нижніх кінцівок. Здавалось би, цей фізичний поділ (segmentation physique) пацієнта дозволяв розмежовувати сферу діяльності двох професій. Натомість, він привів до протиставлення холистичного сприйняття людини, що було дуже цінним та важливим для ерготерапевтів. Навчання щоденним видам діяльності, властивим для професії у США, стало нововведенням у практичних заняттях ерготерапією³². Ерготерапевт у роботі з людьми з обмеженими фізичними можливостями повинен володіти навичками, достатніми, щоб навчати щоденним видам активності, раціоналізації праці та носінню протезу. Він мав би опиратися на конструктивні види активності (activités constructives) у симульованій ситуації, у звичайному чи професійному житті. Для французьких ерготерапевтів саме використання фізичної активності (activité manuelle) як способу реабілітації, дозволило вирізнитися з-поміж інших професій³³.

У засадничій праці "Ergothérapie: guide de

²² Delaisse A.-C. D'un bout à l'autre de l'Atlantique, une histoire ..., op. cit.

²³ André J.-M., Xénard J., Meyer C. De l'institut de réhabilitation des diminués physiques à l'institut régional de réadaptation. Cinquante ans de médecine physique et de réadaptation 1954–2004 [From the institute of rehabilitation for physically handicapped people to regional institute of rehabilitation. 50 years of physical and rehabilitation medicine 1954–2004], Nancy, 2004, 158 p. [in French].

²⁴ Gable G. Historique de l'ergothérapie ..., op. cit.

²⁵ André J.-M., Xénard J., Meyer C. De l'institut de réhabilitation des diminués physiques ..., op. cit.

²⁶ Delaisse A.-C. D'un bout à l'autre de l'Atlantique, une histoire ..., op. cit.

²⁷ Ibidem.

²⁸ Ibidem.

²⁹ Adenot Gaume P. Et si l'ergothérapie se faisait savoir..., op. cit.

³⁰ Gable G. Historique de l'ergothérapie ..., op. cit.

³¹ Delaisse A.-C. D'un bout à l'autre de l'Atlantique, une histoire ..., op. cit.

³² Ibidem.

³³ Ibidem.

pratique” (2000) зазначається, що ерготерапевт супроводжує людину у розробленні свого ”плану на життя” (projet de vie). У зазначеній книзі звертається увага на дієслово ”супроводжувати” (accompagner), яке ставить ерготерапевта осторонь від пацієнта, котрий знаходиться ”у центрі”. Jean-Philippe Guihard зазначає, що візія ерготерапевта – це автономія, самостійність, у тому значенні, щоб дозволити пацієнту визначати свої власні правила (se donner ses propres règles) та бути відповідальним за свій вибір (être responsable de ses choix). На думку Marie-Chantal Morel-Bracc, ерготерапія базується на зв'язках між активністю та здоров'ям³⁴. У 2008 році у Франції виходить друком праця ”Livre blanc de l'ergothérapie”, де йдеться про те, що ерготерапевти володіють знаннями та компетенціями, які невпинно розвиваються, про патології, техніки втручання, оцінювання, попередження, новітні технології, норми гігієни та безпеки, менеджмент тощо³⁵.

Ерготерапія регулюється Кодексом про охорону здоров'я та Декретом n°86-1195 від 21 листопада 1986 року. Відповідно, ерготерапевти можуть сприяти лікуванню вад, дисфункцій, непрацездатності або порушень соматичної природи, психічних чи інтелектуальних, з метою набуття функцій, яких не вистачає, у ситуації активності й праці. Вони дозволяють підтримувати, відновлювати та досягати індивідуальної автономії, як соціальної так і професійної. Зазначимо, що ерготерапевти вважали за потрібне переглянути цей декрет, але їм у цьому було відмовлено, не зважаючи на те, що документ лише частково відображав їхню діяльність³⁶.

Протягом 90-х років ХХ століття перспективи працевлаштування та застосування професійних знань з ерготерапії стрімко розширюються. У 1990 році створюють Французьке об'єднання освітніх інститутів з ерготерапії (SIFEF / Syndicat des instituts de formation en ergothérapie français). Станом на вересень 2018 року у Франції до SIFEF належать 25 інститутів³⁷. У 1992 році створено Міжпрофесійну спілку асоціацій реабілітологів та медично-технічних працівників (UIPARM / Union inter-professionnelle des associations de rééducateurs et médico-techniques), у 2000 році – Французьке об'єднання вільних ерготерапевтів (SYNFEL / Syndicat français des ergothérapeutes libéraux), у 2002 році – Національну французьку асоціацію ерготерапевтів у геріатрії (AFEG / Association française des ergothérapeutes en gériatrie), у 2006 році – Національний союз студентських асоціацій в ерготерапії (UNAEE / Union nationale des associations étudiantes en ergothérapie)³⁸.

Додамо, що Національна французька асоціація ерготерапевтів (ANFE / Association nationale française des ergothérapeutes) була заснована Jacqueline Roux у 1961 році; вона приєдналася до Світової федерації у 1964 році. Асоціація репрезентує галузь у Вищій раді парамедичних професій (HCPP / Haut conseil des professions

paramédicales), в усіх міністерських, територіальних, політичних та інших громадських інституціях. Асоціація публікує журнал ”ergoThérapies” та видає спільно з видавництвом ”De Boeck Supérieur” наукову літературу. У 2000 році Асоціація організувала Конгрес, у якому взяли участь близько 2000 європейських ерготерапевтів³⁹. Сьогодні Асоціація є членом таких організацій: Ради окупаційних терапевтів європейських країн (COTEC / Council of occupational therapists for european countries); Світової федерації окупаційних терапевтів (WFOT / World federation of occupational therapy); Міжпрофесійної спілки асоціацій реабілітологів та медично-технічних працівників (UIPARM / Union interprofessionnelle des associations de rééducateurs et médicotechniques). Девізом організації є ”пропагувати ерготерапію, а не ерготерапевтів” (”promouvoir l'ergothérapie et pas de promouvoir les ergothérapeutes”). Французькою мовою виходить також науковий електронний журнал ”Revue Francophone de Recherche en Ergothérapie”⁴⁰.

Тривалість навчання для отримання диплому ерготерапевта у Франції складає три роки, що поділені на шість семестрів. Згідно з освітньою програмою навантаження на студента становить 27 годин на тиждень аудиторної роботи та 35 годин на тиждень для клінічної практики. Розподіл навчальних годин є такий: теоретична підготовка – 2000 годин (лекційних – 794 години та практичних – 1206 годин); клінічна та ситуативна підготовка (клінічна практика) – 1260 годин. На самостійну роботу передбачено 1888 годин. Разом навчальне навантаження на студента становить 5148 годин. Обсяг освітньої програми для здобуття ступеня бакалавра ерготерапії становить 180 кредитів ECTS у Франції⁴¹. Згідно статистичних даних на 1 січня 2015 року, Франція нараховує 9691 ерготерапевтів, серед яких 87 % становлять жінки. Більше 50 % ерготерапевтів – це молоді спеціалісти віком до 35 років, 75 % працює в лікарнях⁴².

Для цілісності наукової розвідки, ми виділили ключові постаті, які мали значний особистий вплив на розвиток галузі. Коли мова йде про персоналії, котрі стояли біля витоків сучасної ерготерапії у Франції, потрібно передовсім назвати ім'я Jacqueline Roux (1936–1998). Після створення Національної французької асоціації ерготерапевтів (1961), вона стала її першим президентом, а в 1964 році, завдяки її особистим якостям, наполегливості та бажанню, організація увійшла до Світової федерації ерготерапії. Jacqueline Roux отримала освіту ерготерапевта у школі Necker–Enfants malades (Париж) у 1957 році і продовжила навчання у Бостоні (США), де у 1959 році здобула диплом окупаційного терапевта. Вона активно працювала над розвитком галузі. Jacqueline Roux співпрацювала з провідними фахівцями з реабілітації та реадптації, і долучилася до створення Державного диплому у 1970 році. За особисті

³⁴ Ibidem.

³⁵ Adenot Gaume P. Et si l'ergothérapie se faisait savoir..., op. cit.

³⁶ Ibidem.

³⁷ Syndicat des Instituts de Formation en Ergothérapie Français [Syndicate of Educational Institutes of French Occupational Therapy], URL: www.sifef.fr (application date 10 December 2019), title from screen [in French].

³⁸ Association Nationale Française des Ergothérapeutes [National French Association of Occupational Therapists], URL: www.anfe.fr (application date 10 December 2019), title from screen [in French].

³⁹ Ibidem.

⁴⁰ Ibidem.

⁴¹ Mazepa M. A., Vovkanych A. S., Tyravska O. I., Tymruk-Skoropad K. A., Tsizh L. M. Zarubiznyi dosvid vykladannia ergoterapii ..., op. cit., P. 136–144 [in Ukrainian].

⁴² Association Nationale Française des Ergothérapeutes [National French Association of Occupational Therapists], URL: www.anfe.fr (application date 10 December 2019), title from screen [in French].

досягнення була нагороджена у 1997 році Ордемом "За заслуги"⁴³. Paul Farcy (1929–2018) був ерготерапевтом з 1958 до 1990 року. У 1958 році він здобув освіту в школі у Нансі, працював у Центрі функціональної реабілітації у Страсбурзі протягом 5 років, а в 1963 році його запросив Pierre Pierquin замість Andrée Roche на посаду директора школи ерготерапії у Нансі. Ці функції він виконував протягом наступних 27 років. Його підходи ґрунтуються на знаннях про працю та власних дослідженнях стосовно осіб з інвалідністю. Протягом усього цього часу він долучився до підготовки понад 500 ерготерапевтів⁴⁴. Професор Louis Pierquin (1910–2006), котрий поряд із Henry Poulizac (1919–1984) та Jacques Parisot (1882–1967) був одним із засновників системи реабілітації у Франції, відзначав важливість застосування ерготерапії у закладах та відділеннях Регіонального інституту реабілітації. Його праці присвячені визначенням ерготерапії та опису її методів. Він доклався до того, аби ерготерапія стала парамедичною спеціальністю, на рівні з усіма іншими галузями⁴⁵.

Значимо також, що протягом останніх років опубліковано значну кількість праць з ерготерапії французькою мовою, з-поміж котрих виділяємо різного роду довідники, підручники та посібники: "Nouveau guide de pratique en ergothérapie. Entre concepts et réalités" (2008); "Recherche en ergothérapie: pour une dynamique des pratiques" (2011); "La science de l'occupation pour l'ergothérapie" (2016); "Agir sur l'environnement pour permettre les activités" (2016); "Guide du diagnostic en ergothérapie" (2017); "Les modèles conceptuels en ergothérapie. Introduction aux concepts fondamentaux" (2017); "MOHOST. Outil d'évaluation de la participation occupationnelle" (2017); "L'anglais en ergothérapie: du concept à la pratique. Méthode d'apprentissage à l'usage des étudiants et des professionnels" (2019). Низка робіт стосується ролі та завдань ерготерапії в окремих медичних галузях і напрямках: "Ergothérapie en gériatrie: approches cliniques" (2009); "Ergothérapie en pédiatrie" (2010); "Accompagnement de la personne blessé médullaire en ergothérapie" (2011); "L'ergothérapie à domicile chez les personnes âgées souffrant de démence et leurs aidants" (2013); "Ergothérapie en psychiatrie. De la souffrance psychique à la réadaptation" (2016); "Habiller les enfants à l'occupation: l'approche CO-OP" (2017); "Engagement, occupation et santé" (2018); "Participation, occupation et pouvoir d'agir: plaidoyer pour une ergothérapie inclusive" (2019); "Des sciences sociales à l'ergothérapie. Mieux comprendre la société et la culture pour mieux agir comme spécialiste en habilitation à l'occupation" (2019). Окремі праці мають на меті підготувати до складання іспиту зі спеціальності: "Le Méga Guide – Concours Psychomotricien et Ergothérapeute. Épreuves écrites" (2016); "Concours ergothérapeute et psychomotricien. Annales et sujets inédits corrigés. Concours 2018–2019" (2017). Потрібно також звернути увагу на працю "Ergothérapies. De l'activité à la participation" (2013) відомого швейцарського фахівця з

ерготерапії Sylvie Meyer, де подано основні сучасні концептуальні поняття галузі. Перша з трьох частин книги стосується питань термінології галузі та проблем перекладу. Терміни представлені французькою, англійською, німецькою, іспанською, португальською та фламандською мовами⁴⁶.

Отож, проведене дослідження дозволяє зробити такі висновки:

Тлумачення понять "ерготерапія" та "ерготерапевт" змінювалися та розширювалися разом із розвитком галузі. У Франції на сучасному етапі ерготерапія – це терапія працею, спрямована на розвиток автономії, соціалізацію та реабілітацію неповносправних осіб з ментальними, фізичними чи психічними порушеннями, яку проводять за призначенням і під контролем лікаря. Ерготерапевт – це спеціаліст парамедик, практична діяльність котрого полягає у розвитку автономії, соціалізації та реабілітації неповносправних осіб методами і засобами ерготерапії.

Інтенсивний розвиток ерготерапії / окупаційної терапії у Франції відбувався у ХХ столітті, що зумовлено, зокрема, наслідками Першої та Другої світових війн. Так, у 1950-х роках були створені перші спеціалізовані заклади з метою підготовки професійних ерготерапевтів, розроблені офіційні освітні програми та стандарти. Наприкінці ХХ століття спостерігаємо створення низки асоціацій, спілок та об'єднань в ерготерапії з метою оптимізації її засобів та методів, захисту професійних прав та обов'язків ерготерапевтів, покращення можливостей підготовки кадрів галузі.

Вагомий внесок у розвиток ерготерапії / окупаційної терапії у Франції зробили Jacqueline Roux, Andrée Roche, Paul Farcy, Louis Pierquin. В останні роки французькою мовою опубліковано значну кількість галузевих праць, основні положення яких доречно представити у вітчизняній сфері ерготерапії / окупаційної терапії.

Перспективи подальших наукових розвідок стосуватимуться аналізу історії розвитку інших напрямів, зокрема, кінезітерапії та бальнеотерапії, у Франції. Доцільним видається також більш детальне вивчення біографій чільних французьких ерготерапевтів / окупаційних терапевтів, та їхнього внеску у розвиток галузі.

Danylevych M., Romanchuk O., Koval R., Bazyliak N. Historical Aspects of Occupational Therapy Development in France. Ergotherapy / occupational therapy is one of the most important components of medical and social rehabilitation, which uses the amount of means, forms and methods of pedagogy, psychology, physiotherapy, exercises, physical education and sports, massage, natural factors. The definition of "ergothérapie" was recorded in French in 1913. The term is derived from the Greek words "εργον" – "work" and "θεραπεία" – "therapy". It is interpreted as a rehabilitation treatment aimed at preserving the autonomy of people with disabilities (temporary or definitive) by adaptive activities. The National French Association of Occupational Therapists was created in 1961. According to the statistic data, there are 9,691 occupational therapists in France in 2015, 87 % of them are women. More than 50 % of occupational therapists are young specialists under the age of 35; 75 % of them work in hospitals. An

⁴³ Hamonet C. Nécrologie. Jacqueline Roux, une grande figure de l'Ergothérapie Française [Obituary. Jacqueline Roux, a big figure in French Occupational Therapy], *J. Réadapt. Méd.*, 1999, V. 19, N 1, P. 33 [in French].

⁴⁴ Gable G. Historique de l'ergothérapie ..., op. cit.

⁴⁵ Danylevych M. V., Romanchuk O. V., Koval R. S., Bazyliak N. O. Istorychni aspekty rozvytku fizychnoi ta reabilitatsiinoi medycyny u Francii ..., op. cit., P. 35–38.

⁴⁶ Meyer S. Ergothérapies. De l'activité à la participation [Occupational therapy. From activity to participation], Paris, De Boeck-Solal, 2013, 274 p. [in French].

occupational therapist is a healthcare professional whose practice is based on the connection between human activity and health. A considerable number of papers on ergotherapy / occupational therapy have been published in French in recent years. **Aim of research.** The article briefly describes stages in the history of ergotherapy / occupational therapy in France, approaches to the interpretation of term "ergotherapy" by French specialists. **The main research methods** are historical, comparative and descriptive. The papers of outstanding French scientists (Pierquin L., Bourrellis C., Charret L., Colvez A., Delaisse A.-C., André J.-M., Gable G.) have been analysed in the study. **Scientific novelty.** For the first time, it has been considered the historical aspects of the ergotherapy / occupational therapy development based on studying and analysing a number of leading French experts papers, which have not been involved by Ukrainian scientists until now. **Conclusions.** The study of the history of the ergotherapy / occupational therapy development in France presents the experience of foreign healthcare professionals, the system of education, the main theoretical and practical issues in this branch.

Key words: ergotherapy / occupational therapy, occupational therapist, rehabilitation, branch, history, development, France.

Данилевич Мирослава – доктор педагогічних наук, доцент, декан факультету фізичної терапії та ерготерапії Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського. Викладає теоретичні основи фізичної рекреації, рекреаційно-оздоровчу діяльність. Автор і співавтор понад 170 наукових праць. Наукові інтереси: підготовка фахівців у закладах вищої освіти фізкультурного профілю, історія підготовки фахівців з фізичної терапії, ерготерапії.

Danylevych Myroslava – Doctor of Science in Pedagogy, Associate Professor, Dean of faculty of physical therapy and ergotherapy, Lviv State University of Physical Culture named after Ivan Boberskyi. She teaches theory of physical recreation, recreational and health-related activities. She is the author and co-author of more than 170 scientific and methodological papers. Scientific interests: history of physical therapy, occupational therapy; specialists training in higher educational institutions.

Романчук Ольга – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української та іноземних мов Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського. Викладає українську мову професійного спілкування, іноземну мову професійного спілкування. Автор і співавтор понад 100 наукових та методичних праць. Наукові інтереси: загальна педагогіка та історія педагогіки, підготовка фахів-

ців у закладах вищої освіти фізкультурного профілю, термінознавство.

Romanchuk Olha – PhD in Philology, Associate Professor, Head of Department of Ukrainian and Foreign Languages, Lviv State University of Physical Culture named after Ivan Boberskyi. She teaches Ukrainian and English for Special Purpose. She is the author and co-author of more than 100 scientific and methodological papers. Scientific interests: pedagogy, history of pedagogy, specialists training in higher educational institutions, terminology.

Коваль Ростислав – старший викладач кафедри української та іноземних мов Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського. Викладає іноземну мову професійного спілкування (французьку). Має міжнародні дипломи з французької мови DALF C2 («lettres et sciences humaines») та DALF C2 («sciences»). Автор і співавтор понад 45 наукових та методичних праць. Наукові інтереси: термінознавство; історія; підготовка фахівців у закладах вищої освіти фізкультурного профілю.

Koval Rostyslav – senior lecturer of the Department of Ukrainian and Foreign Languages at Lviv State University of Physical Culture named after Ivan Boberskyi. He teaches French for Special Purpose. He has international French language DALF C2 («lettres et sciences humaines») and DALF C2 («sciences») diplomas. He is the author and co-author of more than 45 scientific and methodological papers. Scientific interests: terminology; history; specialists training in higher educational institutions.

Базиліак Наталія – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української та іноземних мов Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського. Викладає іноземну мову професійного спілкування. Автор і співавтор понад 45 науково-методичних праць. Наукові інтереси: педагогіка; мовознавство.

Bazyliak Nataliia – PhD in Pedagogy, Associate Professor, Associate Professor of Department of Ukrainian and Foreign Languages, Lviv State University of Physical Culture named after Ivan Boberskyi. She teaches English for Special Purpose. She is the author and co-author of more than 45 scientific and methodological papers. Scientific interests: pedagogy; linguistics.

Received: 11.04.2020

Advance Access Published: June, 2020

© M. Danylevych, O. Romanchuk, R. Koval, N. Bazyliak, 2020